

Královničky:

moravské vesnice znovu
ožívají dávnou tradicí

Tři neděle před letnicemi obcházela kdysi ves zvláštní skupina – královničky. Mladé dívky v čele s „králem“ vedly pod baldachýnem královnu. Obešly ves a všude pěkně zazpívaly. Díky nadšencům z Velké Bíteše můžete vyšňořený dívčí průvod vidět i dnes.

„Královo milá, král tebe volá, abys k němu přišla, nebyla tak pyšná, jako já sama. Ona nepřišla, posla poslala a ty, milý posle, vyříd' mně to dobře, jako já sama...“ Právě takhle dříve vyvolával dívčí sbor královniček.

Tento prastarý jarní obřad nebyl kdysi na Moravě ani v Čechách výjimkou. Jeho kořeny lze nalézt v pohanských zvycích souvisejících s vítáním jara, uctíváním slunce, přírody a vody. S příchodem křesťanství se samozřejmě změnil a přenesl se na uctívání svatého Ducha.

Dívčí skupina procházela vesnicí vedená králem (kterým je ale také dívka), který držel v ruce zdobenou větev – májíček. Pod červeným baldachýnem dívky vedly našňožené děvče – královnu či králku. Tančily a zpívaly, zastavovaly se u jednotlivých domů. Pokud se lidem jejich písně a tance líbily, podarovali královničky výslužkou.

V roce 2003 se národopisný soubor Bítešan pokusil zvyk obcházení královniček obnovit v Jestřabím, poblíž Velké Bíteše. Zasloužila se o to především Silva Smutná, jedna z vedoucích souboru. Vznikla tak nová, vlastně obnovená tradice. „V Jestřabí ale nebylo zázemí pro

...a navíc

KDYŽ OBŘAD VSTANE Z MRTVÝCH

Na počátku 18. století začal prastarý zvyk z vesnic postupně mizet. O jeho zmrtvýchvstání se zasloužila národopisná buditelka Lucie Bakešová. Byla nadšena sbírkou lidových písní Františka Sušila s „králeuskými“ náměty, kterou měla doma po rodičích. Právě tyto obřadní tance vztahující se k období letnic se jí v roce 1887 podařilo objevit. Sama je zažila v odlehlé vesnici Kozárov u Bedřichova. Předvedli jí tu králeuské tance i proslovy. Král vítal s poklonou králku pod baldachýnem: „Králko, královno, králko vývolno, že sobě oblíbil prstýnek stříbrný, šátek vyšívaný. Helo!“

Bakešová tím byla uchválena a na slově helo dokazovala i pohanský původ zvyku.

Jazykovědci k tajemnému slovu vývolno tvrdí, že jde o snahu upravit slovo vyvolená do verše. Lucie Bakešová pak z tanců sestavila pásmo, které folklorní soubory používaly.

případ nepohody,“ říká Silva Smutná, „a naše naškrobené kroje nesmějí zmoknout.“ Akce se tak posléze přenesla do Březského.

Sukně už šustí...

Na dvoře městského muzea ve Velké Bíteši se koná malá generálka. Holky školou povinné prozpěvují a tančí v kruhu. Do odjezdu autobusu do Březského už zbývá pár minut. „Uvažovali jsme i o Vlkovu, ale Březské je klidná obec, nevede tudy důležitá silnice,“ říká Silva Smutná.

Obec má na 160 obyvatel. Sešli se, aby se podívali, jak se tady i v okolí kdysi slavily letniční svátky. A před místním kostelem začíná obchůzka královniček.

Dívkám šustí naškrobené široké sukně. Je tady král i královna, čtyři nosičky baldachýnu

i prosebnice. Ideální je, když mohou vytvořit šest tanečních dvojic.

Všechny postavy zúčastňující se této dívčí obdoby chlapecké jízdy králů jsou dívky školního věku. Dlouhý kroj jim dodává na pŕvabu, vážnosti i důstojnosti.

Jediný chlapec se objeví až na úplný konec. S královnou si zatancuje a tím ji jakoby uvádí do světa dospělých. Je to pro dívku podobně iniciační proces jako třeba pro krále v chlapecké jízdě králů.

Průvod zahajuje král, to je také děvče. V dlouhých sukních nese v rukou májíček. Pak zve královnu, která kráčí pod baldachýnem, k tanci, zatímco kolem nich se v kole točí další dvojice dívek, prosebnic, které potom koledují o nadílku.

Po úvodním předtančení u březského kostelíka královničky pokračují obcí. Je to hezká, klidná dívčí hra. „Lípy se nám zelenají, na vše strany rozkládají, veselme se.“

„Olše,“ zvolá král. „Olše se nám zelenají...“ poslušně odpovídají dívky.

„Hrušky,“ navrhuje král, podle stromu, který víd u cesty. A jeho sbor královniček opakuje po něm.

Prosebnice zatím obcházejí stavení: „Panímámo z Březského, podarujte nás, pár vajíček od slepiček, trochu másla od kraviček, hrábněte hezky zhluboka, aby vás nebolela ruka do roka.“

A „panímámy“ se už připravily – pro královničky upekly sušenky nebo koupily čokoládu. Stará tradice se tak vrátila se vším všudy – i se závěrečnou koledou. ■